Muutosehdotukset lakivaliokunnan mietintöluonnokseen asiassa HE 106/2022 vp

(18) ~~Lakivaliokunta pitää hallituksen esityksessä omaksuttuja sääntelyratkaisuja lähtökohtaisesti perusteltuina. Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena.~~ Valiokunta puoltaa esityksen sisältämien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosehdotuksin.

(24) Hallituksen esityksestä ilmenevin tavoin (ks, s. 26 ja 69) esityksessä pidetty perusteltuna, että muiden käyttötarkoitusten kuin rikosasian käsittelyn osalta ECRIS-TCN:ää käytetään Suomessa vain niissä tilanteissa, joissa ECRIS-puitepäätös tai muu EU-sääntely velvoittaa ECRIS-yhteistyössä pyytämään rikosrekisteritietoja toisesta jäsenvaltiosta taikka tehdyn pyynnön nojalla rikosrekisteritietojen luovuttamiseen Suomeen. ECRIS-TCN:n käytön sellaisiin käyttötarkoituksiin, joissa ECRIS-puitepäätös tai muu EU-sääntely ei velvoita ECRIS-yhteistyössä pyytämään rikosrekisteritietoja toisesta jäsenvaltiosta taikka tehdyn pyynnön nojalla rikosrekisteritietojen luovuttamiseen Suomeen, arvioidaan aiheuttavan perusteetonta hallinnollista taakkaa, koska varsinaisia rikosrekisteritietoja ei kuitenkaan todennäköisesti saataisi toisesta jäsenvaltiosta. Tämä peruste koskee esityksestä ilmenevin tavoin (s. 69) myös Maahanmuuttoviraston esittämiä edellä todettuja käyttötarkoituksia. Pelkkä ECRIS-TCN:n käytön mahdollistava säännös ei turvaisi rikosrekisteritietojen saamista toisesta jäsenvaltiosta, vaan varsinaisten rikosrekisteritietojen luovuttamisvelvollisuus toisesta jäsenvaltiosta edellyttäisi ECRIS-puitepäätöksen muuttamista.

(27) Hallituksen esityksen sekä edellä selostetun valossa lakivaliokunta pitää tässä vaiheessa perusteltuna esityksessä omaksuttua ratkaisua ECRIS-TCN:n käytön soveltamisalan osalta. ECRIS-TCN:n käytön soveltamisalan laajentamiseen liittyviä kysymyksiä on perusteltua arvioida erikseen tulevien lainsäädäntöhankkeiden yhteydessä.

(27 a) Lakivaliokunta viittaa kuitenkin Maahanmuuttoviraston hallituksen esitysluonnoksesta aiemmin antamaan lausuntoon, jonka mukaan Maahanmuuttovirastolla on lupaprosesseissaan merkittäviä sisäisen turvallisuuden varmistamiseen liittyviä tiedontarpeita. Useissa Maahanmuuttoviraston prosesseissa arvioidaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tai valtion turvallisuuden vaarantumista. Lisäksi esimerkiksi kansalaisuusasioissa arvioidaan henkilön nuhteettomuutta ja turvapaikka-asioissa niin sanottuja poissulkemislausekkeita. Käytännössä Maahanmuuttovirasto saa tietoja ulkomailla tehdyistä rikoksista ja niiden perusteella saaduista rangaistuksista nykyään kuitenkin vain, jos asiakas itse siitä hakemuksensa yhteydessä avoimesti kertoo. Tällaisia tilanteita tulee eteen vain hyvin harvoin.

(27 b) Edellä todetun Maahanmuuttoviraston lausunnon mukaan ottaen huomioon henkilöiden edelleen liikkuminen EU:n alueella onkin olemassa todellinen riski siitä, että Maahanmuuttoviraston asiakkaiden joukossa on muissa maissa rikoksista tuomittuja henkilöitä, mutta Maahanmuuttovirasto ei käytännössä saa tietoa näistä tuomioista päätöksentekoaan varten. Tämä voi johtaa esimerkiksi siihen, että sellaisille henkilöille myönnetään oleskelulupa, kansainvälinen suojeluasema tai Suomen kansalaisuus, jotka eivät rikollisen taustansa vuoksi todellisuudessa täytä tällaisen luvan tai aseman saamiseksi laissa asetettuja edellytyksiä.

(27 c) Edellä todetun perusteella Maahanmuuttoviraston tehtävissä olisi äärimmäisen tärkeää saada tietoja muissa EU-valtioissa annetuista rikostuomioista. Hyödyntämällä ECRIS-TCN-järjestelmää rikosrekisteritietojen pyytämiseksi toisista jäsenvaltioista Maahanmuuttoviraston asiakkaiden rikokset ja rangaistukset voitaisiinkin mahdollisesti selvittää nykyistä useammin, minkä vuoksi ECRIS-TCN:n käyttö viisumimenettelyissä, menettelyissä kansalaisuuden saamiseksi sekä maahanmuutto- ja turvapaikkamenettelyissä tulisi lakivaliokunnan näkemyksen mukaan mahdollistaa nopealla aikataululla. Koska muillakin viranomaisilla, joilla on lain mukaan oikeus saada rikosrekisteritietoja, voi olla vastaavia tarpeita saada rikosrekisteritietoja toisista jäsenvaltioista kuin Maahanmuuttovirastolla, tulisi lisäksi tallaiset tiedon tarpeet selvittää pikaisesti. Valiokunta ehdottaa asiasta lausuman hyväksymistä (Valiokunnan lausumaehdotukset 1 ja 2).

(39) Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen sekä edellä selostetun valossa lakivaliokunta pitää esityksessä omaksuttua ratkaisua asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdan vaihtoehtojen ja sormenjälkien ottamisen osalta tässä vaiheessa perusteltuna ja asianmukaisena.

(39 a) Lakivaliokunta kuitenkin toteaa, että sormenjälkien tallentaminen ECRIS-TCN:ään mahdollisimman laajasti olisi tärkeää ottaen huomioon järjestelmän tarkoitus tehostaa rikosrekisteritietojen vaihtoa ja estää se, että henkilö voisi salata rikoshistoriansa muissa jäsenvaltioissa. Lakivaliokunta pitääkin perusteltuna, että jatkossa vielä arvioitaisiin mahdollisuutta ottaa sormenjäljet 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdan toisen vaihtoehdon mukaan, joka johtaisi käytännössä suurempaan määrään sormenjälkitietoja. Valiokunta ehdottaa asiasta lausuman hyväksymistä (Valiokunnan lausumaehdotus 3).

(45) Edellä selostetun valossa lakivaliokunta pitää kasvokuvien käytön osalta esityksessä omaksuttua ratkaisua tässä vaiheessa asianmukaisena. Kasvokuvien käyttöä on perusteltua arvioida uudelleen asetuksen 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun delegoidun sääntelyn hyväksymisen jälkeen. Lakivaliokunta kuitenkin toteaa, ettei se pidä pelkästään sormenjälkitietojen tallentamista lähtökohtaisesti riittävänä, koska sormenjälkitiedot eivät kaikissa tapauksissa välttämättä ole käytettävissä. Kasvokuvan käytöllä voi siten käytännössä olla olennainen merkitys henkilön tehokkaan tunnistamisen kannalta. Lakivaliokunta pitääkin tärkeänä, että Suomessa ECRIS-TCN:ään tallennettavaan tietueeseen voitaisiin jatkossa sisällyttää myös kolmansien maiden kansalaisten kasvokuvia ja että hallitus ryhtyisi tältä osin tarvittaviin lainsäädäntö ja muihin toimenpiteisiin mahdollisimman pian. Lakivaliokunta ehdottaa asiasta lausuman hyväksymistä (Valiokunnan lausumaehdotus 4).

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 106/2022 vp sisältyvät 2.—4. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 106/2022 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. ***(Valiokunnan muutosehdotukset)***

Eduskunta hyväksyy neljä lausumaa ***(Valiokunnan lausumaehdotukset)***

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy viivytyksettä lainsäädäntötoimenpiteisiin, joilla mahdollistetaan ECRIS-TCN-järjestelmän käyttäminen ECRIS-TCN-asetuksen 7 artiklan 1 kohdassa säädetyn mukaisesti seuraavia tarkoituksia varten: viisumimenettelyt, menettelyt kansalaisuuden saamiseksi sekä maahanmuuttomenettelyt mukaan lukien turvapaikkamenettelyt.*

2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää viivytyksettä muillakin viranomaisilla kuin Maahanmuuttovirastolla mahdollisesti olevat tarpeet ECRIS-TCN-järjestelmän hyödyntämiseen rikosrekisteritietojen pyytämiseksi toisista jäsenvaltioista ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi.*

3. *Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi vielä mahdollisuudet lainsäädännön muuttamiseksi siten, että kolmansien maiden kansalaisten sormenjälkitiedot otetaan ja tallennetaan ECRIS-TCN:ään ECRIS-TCN-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdan sallimalla tavalla silloin, kun kolmannen maan kansalainen on tuomittu rikoksesta, josta voidaan määrätä jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti enimmillään vähintään 12 kuukauden vankeusrangaistus, ja tuo tarvittaessa asiaa koskevan lakiehdotuksen pikaisesti eduskunnan käsiteltäväksi.*

4. *Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy mahdollisimman pian tarvittaviin lainsäädäntö- ja muihin toimenpiteisiin, jotta Suomessa ECRIS-TCN:ään tallennettavaan tietueeseen voitaisiin sisällyttää myös kolmansien maiden kansalaisten kasvokuvia.*